

Жнакіна Е. Г.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри економічної теорії
Херсонський національний технічний університет
м. Херсон, Україна

ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ У КОНТЕКСТІ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УКРАЇНСЬКИХ ТОВАРІВ НА СВІТОВИХ РИНКАХ

Національна економіка України характеризується недосконалим вивченням потреб ринку виробниками товарів, невідповідністю товарів нормам міжнародних стандартів, технічною та технологічною відсталістю, значним фізичним та моральним зносом основних фондів, низьким рівнем використання виробничих потужностей, високою матеріало-, енерго- та ресурсоемністю, відсутністю або низьким рівнем інноваційної діяльності, слабкою збутовою логістикою. Інтеграція України у світову економічну систему можлива, якщо продукція вітчизняних суб'єктів господарювання буде конкурентоспроможною на зовнішньому ринку.

Конкурентоспроможність товарів – це переваги на ринку, що забезпечуються привабливими для споживача властивостями, низькою порівняно ціною та експлуатаційними витратами, оптимальним поєднанням параметрів ціна-якість, відповідністю умовам даного ринку, часу продаж і перевагам споживача, а також відмінністю в кращу сторону основних характеристик від аналогічних на ринку [1].

За даними Державного комітету статистики України За 2013 р. експорт товарів склав 63312 млн. дол. США, імпорт – 76964 млн. дол. [2].

Найсуттєвіші експортні поставки здійснювались до Російської Федерації – 23,8% від загального обсягу експорту (механічні машини, чорні метали, залізничні локомотиви), Туреччини – 6% (чорні метали, добрива, жири та олії тваринного або рослинного походження), Китаю (руди, шлак і зола, жири та олії тваринного або рослинного походження, механічні машини) та Єгипту (чорні метали, зернові культури, жири та олії тваринного або рослинного походження) – по 4,3%, Польщі – 4% (чорні метали, руди, шлак і зола, електричні машини), Італії – 3,7% (чорні метали, зернові культури, насіння і плоди олійних рослин), Казахстану – 3,3% (вироби з чорних металів, залізничні локомотиви, механічні машини).

Протягом років незалежності відбулося формування структури промислового виробництва з переваженням ресурсоемного та енергоємного секторів і занепаду високотехнологічного сектора національної економіки. Відповідно, наявна структура промислового виробництва України не відповідає виробничій структурі технологічно розвинених країн світу, а питома вага продукції високотехнологічних галузей є нижчою у декілька разів.

Проблему нарощування інноваційного потенціалу промислових підприємств слід розглядати як здатність забезпечити оновлення і підвищення споживчих властивостей продукції, яка випускається, та як створення виключних можливостей щодо її виробництва. Практичне вирішення цієї багатопланової

задачі зумовлюється наявністю та розвитком таких складових інноваційного потенціалу промислового підприємства, як інтелектуальна власність (патенти, ліцензії); накові працівники і школи; висококваліфіковані кадри, їх мотивація; науково-дослідні, конструкторські підрозділи; інформаційно-комунікаційна система; науково-дослідне обладнання, матеріально-технічне забезпечення; рівень інноваційного менеджменту; фінансове забезпечення інновацій [3].

У 2013 р. інноваційною діяльністю у промисловості займалися 1715 підприємств, або 16,8% обстежених промислових підприємств (у 2012 р. – 1758 підприємств, або 17,4%) [2].

Найбільший обсяг інноваційних витрат припадає на підприємства із виробництва тютюнових виробів (42,9%), основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів хімічної та нафтохімічної промисловості (41,0%), інших транспортних засобів (39,1%), комп'ютерів, електронної та оптичної продукції (35,7%), електричного устаткування (28,5%).

Один з основних напрямів інноваційної діяльності підприємств України полягав насамперед у придбанні машин, обладнання та програмного забезпечення для виробництва нових або значно поліпшених продуктів і послуг, про що повідомили майже три чверті підприємств із технологічними інноваціями. Досить вагома частка підприємств проводила навчання та підготовку персоналу для розроблення і/або впровадження ними нових або значно вдосконалених продуктів і процесів, здійснювала ринкове запровадження інноваційних продуктів та послуг, здійснювала процедури та технічну підготовку до запровадження нових або значно вдосконалених продуктів і процесів, виконувала науково-дослідні роботи.

Протягом звітної періоду впровадили у виробництво нові види продукції та інноваційні процеси 1312 підприємств.

У 2013 р. 1031 підприємства реалізували інноваційну продукцію в обсязі 35,9 млрд. грн. (у 2012 р. – 36,2 млрд. грн.), або 3,3% загального обсягу промислової продукції [2].

Майже кожне четверте підприємство реалізувало продукцію, що була новою для ринку. Обсяг такої продукції становив 12,4 млрд. грн., 53% якої 102 підприємства поставили на експорт. При цьому більшість підприємств у 2013 р. (86%) реалізувало продукцію, яка була новою виключно для підприємства.

Її обсяг становив 23,5 млрд. грн., 40,4% якої 271 підприємство реалізувало за межі України.

Однак незважаючи на незначні масштаби інноваційної діяльності, її позитивний вплив на економічні показники роботи підприємств є очевидним та безперечним. Більшість підприємств, які впроваджували інновації, одержали приріст продукції, підвищили її конкурентоспроможність, розширили ринки збуту, оновили асортимент виробів, знизили матеріало- і енергоємність виробництва.

Встановлено негативні тенденції, що склалися в інноваційній сфері, а саме:

нестача власних коштів промислових підприємств, недостатня фінансова підтримка держави, значний обсяг витрат на інновації, високий економічний ризик, недосконалість законодавчої бази країни, відсутність кваліфікованого персоналу.

Ефективне управління конкурентоспроможністю підприємств залежить від розробки і реалізації відповідних заходів як на рівні держави, так і на рівні окремих підприємств [4].

Заходи на рівні підприємства повинні сприяти удосконаленню параметрів якості, впровадженню у виробництво нових технологій; оновленню дизайну упаковки; поліпшенню каналів збуту товарів; покращенню презентації товарів в магазинах; застосуванню ефективної рекламної компанії, завдяки якій виробник завоює особливу нішу на ринку; вдосконаленню організації виробництва і праці, підвищенню кваліфікації кадрів [5].

На державному рівні – з позицій забезпечення умов для розвитку сприятливого конкурентного середовища підприємств необхідна розробка механізму державної підтримки науково-технічної та інноваційної діяльності, який сприяв би забезпеченню законодавчо встановлених нормативів бюджетного фінансування науки і науково-технічного прогресу та створення законодавчих умов, які сприяють використанню науково-технічних досягнень і забезпечують на їх основі виробництво конкурентоспроможної продукції, вживання заходів для захисту інтелектуальної власності на вітчизняні винаходи і розробки на внутрішньому та зовнішньому ринках [6].

Таким чином, формування інноваційного потенціалу підприємств та створення інноваційної продукції визначають економічну міць країни та її перспективи на світовому ринку. Тільки на цьому шляху Україна зможе на гідних засадах інтегруватися у світове співтовариство, досягнути необхідного рівня конкурентоспроможності власних товарів, забезпечити добробут населення.

Література:

1. Гарачук Ю.О. Підвищення ефективності діяльності підприємства за рахунок управління конкурентоспроможністю / Ю.О. Гарачук // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 2 (80). – С. 60-65.
2. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
3. Белейченко О.Г. Чинники впливу на конкурентоспроможність економіки / О.Г. Белейченко // Економіка та держава. – 2009. – № 8. – С. 33-35.
4. Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава. Програма

економічних реформ на 2010-2014 рр. [Електроний ресурс]. – Режим доступу:
<http://www.president.gov.ua/>

5. Драган О.І. Управління конкурентоспроможністю підприємств: теоретичні аспекти /

О.І. Драган. – К.: ДАКККіМ, 2006. – 160 с.

6. Радзівська С.О. Конкурентоспроможність та інтеграційні перспективи України /

С.О. Радзівська. – К. : Знання України, 2012. – 344 с.